

MINNEN

Av Eivon Renberg, Boden



Jag har ett tidigt minne av att det kom en fotograf när det tröskades hemma och tog några bilder dels från själva tröskningen och så denna med familjen. Min far Frans Renberg, mor Nanny min syster Märta, min bror Ingvar, jag själv som 5-6 åring. Mån tro vad jag har i fickorna? Kanske potatisknoppar som man satte på en spetsad rönkäpp och kunde slunga iväg långt.

Tyvär blev det inte köpt nåt kort från själva tröskningen. Det var ju en viktig händelse förr.

Tröskverket transporterades mellan gårdarna med häst och man hörde på långt håll när tröskverket kom. Det blev ett speciellt ljud beroende på att det var järnhjul till skillnad från en lastvagn som hade lötar och ekrar av trä med en järnskena eller ring utanpå.



Tröskning i Lillån. Foto: Vivi-Ann Rutström.

Det behövdes mycket folk vid tröskningen, minst två hästar med varsin kusk + en hjälp vid pålastning. En skötte om motorn såg till att den hade vatten till kylning, ställde in olika fläktar och sållar på tröskverket, en man matade verket med det som kusken lade på ett särskilt bord. Halmen skulle bäras bort, agnar och

ogräs skulle tas bort samt de fulla säckarna skulle knytas igen och ersättas med tomma.

Det gick inte att leja så mycket folk så gårdarna arbetsbytte med varandra så det var i stort sett samma gäng som följdes åt med någon liten variation.

Dessa skulle ha mat och kaffe så det blev mycket arbete för kvinnorna med detta och ingen ville vara sämst så det blev nästan en tävling mellan gårdarna.

I min barndom var det vanligt att ha kreaturen betandes i skogen och man hade sommarladugården vid landsvägen. Då gällde det att ha hagar som skyddade åkrarna. Så småningom ändrades det här mer och mer men ännu in på 1950-talet så gick det kreatur kring vägen opp mot Spikberg och Holmträsk.

En del av dessa sommarladugårdar blev reparerade och upprustade när finnarna blev evakuerade undan tyskarna 1944, bl.a. Otto Hedströms som hade stått oanvänd länge. De som fick ha korna där bodde själva i Vilhelm Granlunds hus som stod oanvänt med många rum.

Där fick man se hur dom körde med rankdon* det hade jag inte sett förut.

Det dog en ko i den upprustade sommarlagårn så dom körde kon till slymarken ovanför Berggårdan ock korpar och rävar gjorde slut på den över vintern. Det är nog mycket som är överdrivet i dag.

I Harads så fick var och en stängsla in sina egna skiften. Det finns ett område som kallas Haradskärran eller bara Kärran. Förut hette det "Haradskärren" det ligger i nedre delen av byn mellan Luleälven och nuvarande 97:an och de flesta bönderna i byn ägde ett skifte där sedan Laga skiftet 1855-1864.

Denna Kärra har vuxit på längden med minst 700m under de sista 150 åren på grund av dels landhöjningen och dels av den sand som årligen medföljer älven och lagras vid slutet, detta område kallas egentligen Haradsgrönnan. Samtidigt som området växer på längden så blir det smalare på grund av erosion som kan vara stor på vissa områden.

Min pappa körde en stämpling från Hedströms skifte och hade avlägget på Göliswidja mellan älven och en lada som stod där. Bara några år efteråt så höll denna lada på att rasa ned i älven så jag körde opp den till ved. Då hade säkert minst 20 meter eroderat bort.

Efter vårbruket så släpptes byns hästar på bete där, så det gällde att ha bra hagar. Det var egentligen bara Al Nickes, Göliswidja där jag växte opp, och Otto Hedströms hagar som blev utsatta för trycket från hästarna när dom sträckte halsarna över hagen och då hände det att något brast och hela skocken på kanske 20 hästar kom in på havretegen. Ibland var det bara jag och mamma hemma och det var inte lätt att driva tillbaka så mycket hästar, först sprang dom bara omkring och orsakade mycket skada. När dom lugnat ned sej kunde man få fast

nån eller bara driva tillbaka någon och då följde hela skocken med. Sedan var det att förstärka hagen inför nästa angrepp.

Man lärde sej fort att känna igen olika hästar t.ex. Svall röd`n Betz svart`n Kläppbläs`n o.s.v. nu känner man inte igen folk en gång.

Alltnog hästarna fick gå kvar till slåttern började eller fjällfloden kom. Först kom Lilla Luleälv och ganska sent på sommarn Stora Luleälv. Det var intressant att varje morron se hur mycket det hade stigit eller flödat, ibland var det bara dom högsta punkterna vid älven som var synliga men det rann ju undan efter några veckor och var bra för växtligheten.

Hela kärran slogs först med lie men sedan med slåttermaskin och då minskades lieslåttern och förbuskades med sälg alltmer tills det bara slogs med maskin. Sven Öberg hade ett skifte som gränsade mot Gölisvidja och närmare älven plöjde han en stor teg, det var som hårdvall där och alldeles vid älven växte fin tallskog och där avverkade han timmer och körde upp till byn och lät såga när hans hus brann upp och han byggde nytt bostadshus som sedan köptes av Sven Isaksson.

Det var mycket vikar och sund i Kärran och kom ju in fisk från älven så där fiska man. Många gånger med Per Olov Betzèn. En gång hade han med ett mycket trasigt nät som vi lade ut över nån vik och sedan vadade vi och skrämde fisken mot nätet, vi fick 2 hinkar med abborre den där kvällen. Nu kan man gå nästan torrskodd överallt.

Erik Nordqvist som köpte Alhemmanet av Gideon Nilsson började fylla på en väg tvärs över Kärran till älven där han byggde några stugor. Det var nog tur att han gjorde vägen då för idag hade det nog varit svårt att få alla nödiga tillstånd gissar jag.

Ett år när vi höll på sätta potatis såg vi tre personer som gick och avvägde på Kärran, det var Vattenfall som var arbetsgivare. Dom stannade upp på ett ställe och tog väl en rökpaus efter en stund började det ryka från marken mellan dom så dom backa en bit och då kommentera min pappa det med ”nu håva döm no gått åtabak för langt” och som om dom skulle ha hört det så gick dom framåt och började trampa omkring i röken och nu såg man eldslågorna också. Det var ”torrgammelförna” som brann så dom var ju maktlösa. Elden spred sej snabbt och till slut var hela Kärran under elden.

Varken mobiltelefon eller brandkåren fanns då men något bud gick väl ändå ut till Svartlå till Hjalmar Lundmark som var nån slags chef för brandväsendet. Så småningom blev det en skara folk som försökte släcka men dom fick inrikta sej på att skydda skogen som växte närmast älven och det gick bra. Jag var ett tag orolig för att bli kallad att hjälpa till men jag slapp.

Efter några år råkade jag komma till en plats på Kärran där det växte otroligt mycket och stora åkerbär men det var bara två år sedan tog sälgen tillbaka

kommandot. Hallon (brännbera) brukar ju växa där det brunnit men åkerbär har man ju inte hört talas om.

Jag har bara en gång behövt deltaga i skogsbrandsläckning. Vi var några stycken som högg en väglinje i Forsträskberget och använde Svanös Volkswagen buss för dit och hemresa och hade precis kommit hem när vi fick bud att åka till Småmyrbergen intill Mjövattnet. När vi kom fram hade dom fått kontroll över elden men vi fick anvisning att gå upp ett stycke efter en linje och det gjorde vi men det var ju redan släckt så vi gick in ett stycke och gjorde upp en eld för att kunna koka kaffe så det var en ganska lätt uppgift för oss. Den enda eld vi släckte var kaffe elden vi själva hade tänt.

Sedan fick jag veta hur det hade gått till. Två personer namnen kan utelämnas, höll på med huggning och hade tagit rast och höll på att koka kaffe när hunden som också var med började skälla. Männen rusade iväg och sköt älgen, det var inga problem dom kunde såna här saker, men så erinrade de sej kaffe elden och sprang dit men då hade den spridit sej och det var bara att slå larm sedan gevären hade gömts undan. Älgen blev ju funnen inne i brandområdet och alla förstod ju vem som hade skjutit t.o.m. bolagsledningen. Det blev ingen påföljd annat än en personlig utskällning. Det var väl bara en merit att kunna plocka sej en och annan älg.

(*Rankdon = en sorts sele där skaklarna fästs i en båge som går över hästens rygg och som även fungerar som lokor. Reds. anm.)



TUFFA VIKTOR

Gammalt tidningsurklipp!

